

POSTANOWIENIE

11 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 kwietnia 2025 r. w Warszawie
skargi Gminy Miasta R. o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie
z 29 stycznia 2019 r., V Ca 471/18,
wydanego w sprawie z powództwa M.P. i G.D.
przeciwko Gminie Miasta R., R.K. i S.K.
o uznanie umowy za nieważną ewentualnie za bezskuteczną
w stosunku do powódek,

odrzuca skargę.

Monika Koba

Dariusz Dończyk

Karol Weitz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 21 marca 2018 r., sygn. akt XI C 1326/16 Sąd Rejonowy w Rzeszowie w sprawie z powództwa M.P. i G.D. przeciwko Gminie Miasta R., R.K. i S.K. o uznanie umowy za nieważną ewentualnie za bezskuteczną w stosunku do powódek stwierdził nieważność umowy zawartej w dniu 26 października 2015 r. w formie aktu notarialnego (Rep. A nr [...]) przed notariuszem S. – S. pomiędzy pozwanymi Gminą Miasto R. a R.K. i S.K. (pkt I); umorzył postępowanie o stwierdzenie nieważności w/w umowy oparte na twierdzeniu o zaniechaniu przez Gminę Miasto R. poinformowania byłego właściciela o możliwości zwrotu

wywłaszczonej nieruchomości (pkt II) oraz zasądził od pozwanych na rzecz powódek kwotę 910 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III).

Wyrokiem z 29 stycznia 2019 r., sygn. akt V Ca 471/18 Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił obie apelacje pozwanych wniesione od wyroku Sądu Rejonowego w Rzeszowie z 21 marca 2018 r. (pkt I) oraz zasądził na rzecz powódki M.P. od pozwanej Gminy Miasto R. 68,74 zł oraz solidarnie od pozwanych R.K. i S.K. 68,74 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego (pkt II).

Pozwany – Gmina Miasto R. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Rzeszowie z 29 stycznia 2019 r., sygn. akt V Ca 471/17, którym zaskarżyła go w całości.

Powódka M.P. w odpowiedzi na skargę wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie zainicjowanej wniesioną skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku zastosowanie mają przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, znowelizowane ustawą z 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 614 – dalej: „ustawa nowelizująca”). Na podstawie przepisu przejściowego (art. 19 ust. 1) ustawy nowelizującej, w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2023 r. (art. 31 w zw. z art. 1 pkt 57, 58 i 59 ustawy nowelizującej), przepisy te mają zastosowanie, ponieważ sprawa ze skargi została wszczęta skargą z 13 sierpnia 2020 r. (data wpływu do Sądu Okręgowego 17 sierpnia 2020 r.) i nie została zakończona przed dniem 1 lipca 2023 r. Dotychczas dokonane czynności, według przepisów ustawy w dotychczasowym brzmieniu, zachowują swoją moc, jedynie ich ocena następuje na podstawie aktualnego brzmienia przepisów dotyczących skargi. Zgodnie z art. 20 ustawy nowelizującej, w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie, czynności dokonane zgodnie z przepisami ustawy w dotychczasowym brzmieniu zachowują moc.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, który ma na celu zainicjowanie

postępowania zmierzającego do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za wydanie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia sądu. Ze względu na swoją specyficzną funkcję, skarga ta jest środkiem prawnym sformalizowanym, co oznacza, że musi spełniać określone wymogi formalne i konstrukcyjne, aby mogła być rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Poza wykazaniem przesłanek dopuszczalności skargi określonych w art. 424¹ § 1 k.p.c., skarżący jest zobowiązany do spełnienia wymogów konstrukcyjnych skargi określonych w art. 424⁵ § 1 k.p.c. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać oznaczenie wyroku, od którego została wniesiona, ze wskazaniem czy jest on zaskarżony w całości lub w części (pkt 1), przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie (pkt 2), wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny (pkt 3), uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (pkt 4), wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych przysługujących stronie na podstawie kodeksu nie było ani nie jest możliwe, a ponadto - gdy skargę wniesiono, stosując art. 424¹ § 2 k.p.c. - że występuje wyjątkowy przypadek uzasadniający wniesienie skargi (pkt 5) oraz wnioszek o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem (pkt 6). Wymagania te wynikają z charakteru skargi jako nadzwyczajnego środka prawnego, o czym wspomniano na wstępie. Wymagania skargi wymienione w art. 424⁵ § 1 k.p.c. powinny być spełnione kumulatywnie. Skarga niespełniająca któregokolwiek z tych wymogów jest dotknięta tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w reżimie właściwym dla usuwania braków formalnych (art. 424⁸ § 1 k.p.c.). Zachowanie wymagań konstrukcyjnych skargi z art. 424⁵ § 1 k.p.c. podlega badaniu przez Sąd Najwyższy przy wniesieniu skargi, uchybienie tym wymaganiom nie podlega sanowaniu, zaś brak któregokolwiek z elementów skutkuje odrzuceniem skargi *a limine* (art. 424⁸ § 1 k.p.c.). Każde z wymagań przewidzianych w art. 424⁵ § 1 k.p.c. – na co Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał uwagę – ma charakter samoistny, powinno być zatem spełnione niezależnie od innych wymagań (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 lipca 2005 r., IV CNP 1/05, z 18 stycznia 2006 r., III CNP 21/05 i z 7 sierpnia 2012 r., III CNP 14/12).

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem wniesiona przez pozwanego Gminę Miasto R. została przyjęta do rozpoznania postanowieniem Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2023 r., sygn. akt I CNP 121/22. Orzeczenie to nie jest przeszkodą do odrzucenia skargi przez Sąd Najwyższy (w składzie trzech sędziów) orzekający o jej zasadności, jeżeli na tym etapie postępowania dojdzie on do przekonania, że skarga nie zawiera wszystkich elementów konstrukcyjnych wymaganych od tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia i których braków nie można sanować w trybie wezwania skarżącego przez sąd do ich usunięcia.

W ocenie Sądu Najwyższego skarga wniesiona przez pozwanego nie spełnia wszystkich wymagań konstrukcyjnych wymaganych od tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, w szczególności w zakresie wymagań określonych w art. 424⁵ § 1 pkt 4 i pkt 5 zdanie pierwsze k.p.c.

W skardze kasacyjnej strona powinna uprawdopodobnić wyrządzenie szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Do spełnienia omawianej przesłanki konieczne jest istnienie szkody w chwili wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Uprawdopodobnienie szkody polega na wskazaniu - w formie wyodrębnionego wywodu zawartego w skardze - jej postaci i rozmiaru, czasu jej powstania, związku przyczynowego między wystąpieniem uszczerbku a wydaniem wyroku objętego skargą o stwierdzenie, a także powołanie faktów i dowodów uprawdopodobniających twierdzenie o szkodzie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 maja 2021 r., V CNP 5/21, niepubl.). Odnośnie do tej przesłanki pozwany wskazał, że na skutek wydania zaskarżonego wyroku poniósł szkodę w wysokości 200 zł przez zapłatę 7 maja 2019 r. opłaty sądowej od wniosku wieczystoksięgowego o ujawnienie na podstawie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego prawa własności Gminy Miasto R. do działki nr [...] obr. [...]. Opieszałość w ujawnieniu prawa własności przez Gminę wiązałaby się z sankcją określoną w art. 36 ust. 4 u.k.w.h. Na powyższą okoliczność pozwany załączył do skargi dowód uiszczenia tej opłaty. Nie kwestionując wskazanego przez pozwanego faktu poniesienia przez niego opłaty od wniosku o ujawnienie w księdze wieczystej prawa własności powoda do nieruchomości, której dotyczył prawomocny wyrok zaskarżony skargą

o stwierdzenie jego niezgodności z prawem, zdaniem Sądu Najwyższego nie uprawdopodobnia to w dostatecznym stopniu poniesienia rzeczywistej szkody przez pozwanego na skutek wydania wyroku zaskarżonego skargą. Oceniając uprawdopodobnienie szkody poniesionej na skutek wydania prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem trzeba bowiem wziąć pod uwagę wszelkie gospodarcze (ekonomiczne) konsekwencje - zarówno negatywne, jak i pozytywne – jakie wywołał wyrok w majątku strony. Wynika to z ogólnej zasady obowiązującej przy ustalaniu wysokości szkody *compensatio lucri cum damno*. W postępowaniu sądowym, w którym zapadł wyrok zaskarżony skargą, stwierdzono nieważność umowy sprzedaży nieruchomości stanowiącej własność pozwanego stanowiącej działkę nr [...] o pow. 0.0028 ha. W następstwie wydania tego wyroku nie tylko zostało ujawnione w księdze wieczystej prawo własności nieruchomości na rzecz pozwanego, ale „odzyskał” on także możliwość władania nieruchomością będącą przedmiotem umowy sprzedaży z 26 października 2015 r. „Odzyskanie prawa własności” tej nieruchomości w sensie gospodarczym – prawnie bowiem pozwany tej własności nie stracił na podstawie umowy uznanej przez sąd za nieważną - spowodowało także to, że pozwany uzyskał możliwość jej wykorzystania w formach przewidzianych dla jednostek samorządu terytorialnego w ustawie o gospodarce nieruchomościami. Jej rynkowa wartość rynkowa – w świetle zasad doświadczenia życiowego – mogła różnić się od ceny, za którą pozwany sprzedał tę nieruchomość na podstawie nieważnej umowy. Uprawdopodobnienie przez pozwanego doznania szkody na skutek prawomocnego wyroku zaskarżonego skargą przez poniesienie opłaty sądowej w kwocie 200 zł powinno uwzględniać także te, wyżej wskazane okoliczności, które z całą pewnością wywołał ten wyrok w jego majątku. Ich pominięcie i brak analizy we wniesionej skardze oznacza, że pozwany nie uprawdopodobnił poniesienia szkody, o czym stanowi art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. Suma korzyści w majątku pozwanego, jakie wywołał prawomocny wyrok zaskarżony skargą na dzień jej wniesienia, mogła bowiem przekraczać kwotę, jaką pozwany poniósł na ujawnienie swojego prawa własności w księdze wieczystej albo przynajmniej wyrównywać szkodę poniesioną przez pozwanego wskutek uiszczenia opłaty od wniosku o ujawnienie swojego prawa własności do tej nieruchomości

w księdze wieczystej. W efekcie zaskarżony skargą wyrok mógł nie wywołać żadnej szkody w majątku pozwanego.

Natomiast z art. 424⁵ § 1 pkt 5 zdanie pierwsze k.p.c. wynika obowiązek wykazania przez skarżącego, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych przysługujących stronie na podstawie kodeksu nie było ani nie jest możliwe. Spełnienie tego wymagania powinno nastąpić przez przedstawienie przez skarżącego odpowiedniego wywodu prawnego, zawierającego analizę przysługujących środków prawnych i przedstawienia argumentacji, że w konkretnej sprawie żaden ze środków prawnych nie mógł doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2020 r., II CNP 10/20, z 17 sierpnia 2005 r., I CNP 5/05 i z 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05). Realizacja tego obowiązku – na co wielokrotnie zwracał uwagę Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie – nie może opierać się na ogólnym oświadczeniu skarżącego, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia nie było możliwe w drodze innych środków prawnych, gdyż zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarżący musi „wykazać” (nie tylko „wskazać”), że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Musi więc ujawnić i przedstawić w skardze tę okoliczność w sposób wyczerpujący i niebudzący wątpliwości oraz w drodze stosownego wywodu dowieść jej istnienia i przekonująco uzasadnić (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2018 r., I CNP 40/18, niepubl., z 20 lipca 2005 r., IV CNP 1/05, niepubl., z 7 sierpnia 2012 r., III CNP 14/12, niepubl., z 18 kwietnia 2018 r., III CNP 9/18, niepubl. oraz z dnia 23 marca 2018 r., II CNP 58/17, niepubl.). Tymczasem we wniesionej skardze skarżący wskazał, że ze względu na wartość przedmiotu sporu (3100 zł) nie była dopuszczalna skarga kasacyjna. Ponadto nie został uwzględniony wniosek pozwanego skierowany do Prokuratora Generalnego o złożenie skargi nadzwyczajnej. W skardze pominięto jednak analizę możliwości wzruszenia zaskarżonego wyroku skargą o wznowienie postępowania. Z tej przyczyny obowiązek wynikający z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. nie został należycie wykonany przez brak pełnej analizy prawnej niemożliwości skorzystania z innych środków prawnych do zaskarżenia prawomocnego wyroku.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c., odrzucił skargę jako niespełniającą wszystkich elementów konstrukcyjnych wymaganych od tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Monika Koba

Dariusz Dończyk

Karol Weitz

(A.G.)

[r.g.]